

20 листопада 2012 р.) / Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України. – К., 2013.

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013, 2014, 2015 років / Управління організації ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань та статичної інформації Генеральної прокуратури України. – К., 2016.

3. Судова статистика Державної судової адміністрації України про засуджених осіб у 2012–2015 роках (Форма 7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka. – Заголовок з екрана.

УДК 343./7

Король В. В., к.ю.н., професор,
Прикарпатський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»
Скиданович І. В., магістрантка,
Інститут кримінальної юстиції,
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

Засади кримінального провадження характеризуються універсальністю, тому саме послідовність проведення їх в життя є необхідною умовою нормального функціонування всього механізму кримінального провадження. У зв'язку з цим особливого значення набуває питання гарантій реалізації засад кримінального провадження.

Ці засади відображають політичні та правові ідеї, що панують в державі, які відносяться до способу формування і здійснення правосуддя у кримінальному провадженні, до завдань останнього, а гарантії є тим інструментом, що сприяє їх досягненню.

Враховуючи високу ступінь узагальнення, більшість засад у сфері процесуальної діяльності не можуть діяти без допомоги цілої низки норм, що спрямовані на реалізацію окремих засадничих положень. Виконання органами, які здійснюють кримінальне провадження, своїх функцій може виявитись неефективним, якщо вони не будуть підтримані чинниками об'єктивного порядку, т. зв. «умовами надійності».

Кримінальний процесуальний закон не визначає поняття «гарантії реалізації засад кримінального провадження». Крім того, не існує єдиної думки серед учених-юристів щодо його визначення.

Більшість теоретичних досліджень із проблем правових гарантій того чи іншого явища пов'язані з правовим статусом особи у суспільстві та державі [1, с. 28]. За визначенням Є. В. Білозьорова, зміст правових гарантій складають правові умови, які сприяють реальності прав і свобод

людини. Призначення правових гарантій полягає у впливі на реалізацію прав і свобод людини та громадянина, конкретизується у функціях їх забезпечення, охорони та захисту [2, с. 6].

Як зазначає В. М. Тертишник, процесуальні гарантії – це «закладена у процесуальній формі система правових засобів, які забезпечують встановлення об'єктивної істини та справедливості правосуддя, можливість усіма суб'єктами кримінального процесу реалізовувати свої права, свободи і обов'язки, досягнення мети і виконання завдань кримінального судочинства» [3, с. 16].

В. М. Трофименко розглядає кримінально-процесуальні гарантії як складову правового статусу особи, оскільки, на його думку, лише за допомогою системи гарантій можна реалізувати права, свободи й обов'язки людини та громадянина. Водночас він підкреслює, що гарантії повинні забезпечувати нормальне, тобто встановлене законом, функціонування того чи іншого суспільного і правового інституту [4, с. 20].

Інші науковці як складовий елемент процесуальних гарантій визначають самі засади кримінального провадження. Так, В. І. Камінська зазначає, що під загальними правовими гарантіями слід розуміти основні начала, принципи, засоби, за допомогою яких забезпечуються ті чи інші блага [5, с. 284].

Як видається, не можна ототожнювати ці два поняття, оскільки засади кримінального провадження – це закріплені у нормах права вихідні начала, правила поведінки, які визначають процесуальну форму здійснення правосуддя, сутність і зміст діяльності суб'єктів кримінального провадження, створюють систему гарантій захисту прав і свобод людини, але не є її складовою частиною. Гарантії реалізації засад кримінального провадження є механізмом втілення в життя положень, які визначають їх зміст.

З цього випливає, що реалізація засад кримінального провадження повинна забезпечуватись гарантіями, а ці гарантії є нічим іншим, як належною процедурою реалізації засадничих положень.

Причому слід розмежовувати поняття «процесуальні гарантії», «процесуальні гарантії забезпечення прав і свобод особи» та «гарантії реалізації засад кримінального провадження». Доцільним видається їх співвідношення як загального та спеціального, як цілого та його складових.

Так, у юридичній літературі процесуальні гарантії визначаються як «передбачені кримінально-процесуальним законом засоби забезпечення досягнення завдань кримінального судочинства й охорони прав і законних інтересів осіб, які беруть у ньому участь» [6, с. 32].

М. С. Строгович розглядає процесуальні гарантії у загальному розумінні – встановлені процесуальним законом засоби, які забезпечують

досягнення завдань правосуддя у кожній кримінальній справі. І лише як особливий вид процесуальних гарантій автор виділяє ті процесуальні гарантії, прямим і безпосереднім призначенням котрих є охорона прав і законних інтересів осіб, що беруть участь у кримінальному провадженні [7, с. 28-29].

Аналогічно, на нашу думку, слід проводити співвідношення загальних процесуальних гарантій та гарантій реалізації засад кримінального провадження: останні слід розглядати як особливий вид перших.

Крім того, розглядаючи засоби досягнення мети кримінально-процесуального регулювання, запропоновані П. С. Елькінд [8, с. 68], та виходячи із загального визначення поняття засади кримінального провадження, можна дійти висновку, що гарантії реалізації кримінально-процесуальних засад є одним із засобів забезпечення завдань кримінального провадження в цілому.

Література

1. Комаров С. А. Общая теория государства и права: учебник / С. А. Комаров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 1998. – 416 с.
2. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Євген Вікторович Білозьоров. – К.: КНУВС, 2008. – 18 с.
3. Никоненко М. Я. Поняття, види та зміст кримінально-процесуальних гарантій / М. Я. Никоненко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2001. – Вип. 1. – С. 59-69.
4. Трофименко В. М. Кримінально-процесуальні гарантії особистості в стадії судового розгляду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Володимир Михайлович Трофименко. – Х.: Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого, 2000. – 226 с.
5. Каминская В. И. Гарантии законности в деятельности суда // Правовые гарантии законности в СССР / отв. ред. М. С. Строгович. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1962. – 475 с.
6. Кримінальний процес України: підруч. / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
7. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович. – М.: Изд. АН СССР, 1958. – 703 с.
8. Элькинд П. С. Цели и средства их достижения в советском уголовно-процессуальном праве / П. С. Элькинд – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1976. – 143 с.